

ВІДГУК
офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Череп Алли Василівни
на дисертаційну роботу
Шуляра Романа Віталійовича
«Формування та розвиток економіко-управлінського інструментарію забезпечення
бізнес-процесів»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

I. Актуальність теми дисертації та її зв'язок із науковими програмами, планами, темами.

Сучасні системи управління бізнес-процесами підприємств на основі механізмів забезпечення їх якості, гнучкості та адаптивності базуються на актуальних міжнародних стандартах ISO. Вимоги стандартів вимагають участі в управлінні якістю усіх підрозділів організації, потребують постійної уваги та удосконалення з боку сучасного менеджменту. У матеріалах сучасних дослідників проблем менеджменту та його економіко-управлінського інструментарію знаходимо безліч підтверджень того, що швидкість та якість прийняття рішень у конкурентних умовах ведення бізнесу носять надважливе значення для успіху підприємств. Звідси витікає необхідність дослідження питань командних підходів у роботі з прийняття рішень, оцінювання якості та гнучкості систем управління та за необхідності – застосування методів підвищення адаптивності окремих бізнес-процесів та підприємства в цілому. Автором дисертації на основі існуючих підходів до економіко-управлінських інструментів у менеджменті розглянуто та проаналізовано можливий спектр механізмів, які можуть успішно використовуватися в галузі управління якістю бізнес-процесів. У дисертації обґрунтована необхідність формування ігрових підходів до прийняття рішень у широких командних групах з якості на підприємствах, які здатні забезпечити розвиток та використання когнітивної характеристики персоналу, розвиток раціоналізаторської роботи у протіканні бізнес-процесів. Окрім цього європейська асоціація, що відкрила десятки європейських ринків для українських підприємств, гостро ставить питання якості та конкурентоспроможності продукції. Більшість, як свідчить практика, виробників зіткнулися із проблемами виробництва конкурентоспроможної продукцію із метою збільшення обсягів експорту відповідно до Європейських технічних регламентів та якості. Формування та розвиток інструментарію забезпечення бізнес-процесів вітчизняних підприємств вимагає раціоналізації використання ними наявного технічного, кадрового потенціалу і активізування інноваційних процесів. Особливо актуальними напрямками розвитку даного інструментарію є наголос на якості, гнучкості та адаптивності бізнес-процесів, що підсилює актуальність і своєчасність дисертаційної роботи Шуляра Романа Віталійовича.

Пошуки наукових рішень дисертанта охоплюються рамками держбюджетної науково-дослідної роботи Національного університету «Львівська політехніка» ДБ/ТЕОР «Формування та розвиток системи індикаторів виробничо-господарської діяльності підприємств: теоретико-методологічні та методичні засади» (номер державної реєстрації 0107U000837) (у додатках до дисертації підтверджено актом впровадження від 27 лютого 2019 р.). У межах цієї теми автором розроблені теоретико-методологічні рекомендації та удосконалено інструментарій оцінювання систем управління якістю бізнес-процесів на основі показників витрат на впровадження, автором запропонована модель закріплення вимог до системи управління якістю бізнес-процесів у документації та стандартах

підприємства.

Дисертацію виконано у межах науково-дослідних робіт кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка», зокрема, у роботі «Розвиток процесно-структурованого менеджменту в умовах транскордонного співробітництва підприємств» (номер державної реєстрації 0117U001463) (у додатках до дисертації підтверджено актом впровадження від 27 лютого 2019 р.). В межах даної роботи автором розроблено послідовність формування інструментарію для забезпечення гнучкості та адаптивності системи управління якістю бізнес-процесів, яка передбачає виділення фаз бізнес-процесів та ґрунтується на розробках у рамках економіко-управлінських методів менеджменту.

Окрім цього, автором обґрунтовано концептуальні положення щодо розвитку економіко-управлінського інструментарію підтримки гнучкості та адаптивності бізнес-процесів на підприємствах, які представлені у одноосібній монографії «Розвиток економіко-управлінського інструментарію забезпечення бізнес-процесів: моделювання, регулювання та економічне обґрунтування».

Розробки автора є частинами держбюджетної науково-дослідної роботи кафедри менеджменту та міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка» «Формування систем інфокомунікаційного менеджменту на засадах розвитку ІТ-технологій» (ММП-9) (номер державної реєстрації 0114U001693) (у додатках до дисертації підтверджено актом впровадження від 27 лютого 2019 р.). У межах завдань із розробки даної роботи автором запропоновано рекомендації щодо урахування при побудові інфокомунікаційних систем у системі менеджменту підприємств вимог щодо гнучкості та адаптивності систем управління якістю бізнес-процесів.

Додатково, автор був учасником колективу з виконання гранту Національного університету «Львівська політехніка» для підтримки наукових досліджень молодих учених «Інноваційні системи економічної діагностики підприємств на засадах індикаторів: теоретико-методологічні та методичні засади» (проект І/ГП-2008) (у додатках до дисертації підтверджено актом впровадження від 27 лютого 2019 р.). При виконанні гранту використані запропоновані автором індикатори оцінювання доцільності та ефективності змін на підприємствах та оцінювання потенціалу гнучкості та адаптивності бізнес-процесів підприємства за показниками якості.

На підставі цих даних можна зробити висновок, що тема дисертаційної роботи є актуальною, а її результати дійсно знайшли застосування та використовуються під час виконання науково-дослідних тем та досліджень.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Обґрунтованість розроблених наукових положень дисертації, підсумків та висновків у формі рекомендацій автора підтверджуються відповідними методами дослідження, які використані автором під час наукових пошуків; послідовністю та взаємоузгодженістю компонентів теоретичного аналізування за темою роботи. Належним чином здійснено автором оцінювання та порівнювання світового досвіду, які підтверджені основними положеннями у експериментальних частинах та практиці інструментів системи управління бізнес-процесами та їх якості на підприємствах.

Розроблені автором науково-методологічні положення, а також сформовані на їх основі висновки та рекомендації, характеризуються високим ступенем обґрунтованості та достовірності, що підтверджується послідовним вивченням вітчизняних та зарубіжних наукових та статистичних джерел за проблемами управління бізнес-процесами в умовах зростання вимог до їх якості. Автором обґрунтовані особливості розвитку економіко-управлінських систем підтримки бізнес-процесів підприємств, коректного застосування знайшли відомі класичні положення різних шкіл менеджменту якості бізнес-процесів.

належним чином застосовані загальнонаукові та спеціальні методи наукових досліджень, оброблено значний обсяг цифрового статистичного та аналітичного матеріалів. Теоретичні положення роботи отримали експериментальну аналітичну перевірку на основі апробації на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях. Практичне значення розробок підтверджується впровадженням у діяльність вітчизняних підприємств та організацій, наведені розрахунки показників і отримано відповідні кількісні результати експериментів із впровадження розробок автора.

3. Структура та зміст дисертаційної роботи

Структура дисертації побудована послідовно та логічно, матеріали викладені на високому науковому рівні. Висновки, результати та розроблені положення достатньо науково обґрунтовані автором. Використані автором мовні прийоми та логіка викладу матеріалів засвідчують науковий стиль дисертаційної роботи.

За результатами дослідження встановлено, що розвиток економіко-управлінського інструментарію гнучкості та адаптивності систем управління якістю бізнес-процесів потребує застосування аналізування та моніторингу, порівняння базових моделей бізнес-процесів на основі бенчмаркінгу, використання оптимізування управлінських рішень у системі управління якістю бізнес-процесів на альтернативних засадах, ранжування бізнес-процесів за важливістю згідно із показниками вертикального інтегрування, створення конкурентного середовища серед постачальників бізнес-процесів та гнучкого управління якісними та кількісними параметрами процесів, потребують належної уваги підрозділи з управління бізнес-процесами.

У першому розділі дисертації «Теорія та практика формування та розвитку економіко-управлінського інструментарію забезпечення бізнес-процесів» (с.55-145) автором представлено результати проведеного дослідження теоретико-методологічних засад управління бізнес-процесами та їх якість, позиційовано економіко-управлінський інструментарій забезпечення бізнес-процесів підприємств у системі їх менеджменту, сформовано структурно-логічну послідовність застосування економіко-управлінського інструментарію забезпечення якості бізнес-процесів (с.55-102), наведені елементи та інструменти гнучкості та адаптивності у системі управління підприємством та їх бізнес-процесів (с.103-117), наведено характерні особливості управління якістю бізнес-процесів, проаналізовано статистику та досвід сертифікування бізнес-процесів підприємств за міжнародними стандартами управління якістю (с.118-141).

У другому розділі дисертаційної роботи «Концепція формування та розвитку економіко-управлінського інструментарію забезпечення бізнес-процесів» (с.146-217) наведені основні особливості економіко-управлінського інструментарію забезпечення бізнес-процесів, розроблено порівняльну модель концепції міжнародного стандарту ISO 9001:2015 та підтримки ним адаптивності та гнучкості бізнес-процесів (с.146-174), наведено принципи формування та розвитку інструментарію забезпечення адаптивності та гнучкості бізнес-процесів, побудовано принципи командної роботи у системах управління якістю бізнес-процесів (с.175-198), побудована послідовність фаз активізування гнучкості систем управління якістю бізнес-процесів (с.199-214).

У третьому розділі дисертації «Аналізування економіко-управлінського інструментарію забезпечення бізнес-процесів» (с.218-285) автором розроблено комплексний підхід до аналізування економіко-управлінського інструментарію забезпечення гнучкості та адаптивності бізнес-процесів на основі групи показників (с.218-237), запропоновані принципи діагностування стійкості функціонування підприємств в умовах гнучкості та адаптивності бізнес-процесів, побудовано причинно-наслідкову діаграму гнучкості-ефективності системи управління якістю бізнес-процесів (с.238-251), наведено світовий досвід формування та розвитку економіко-управлінського інструментарію забезпечення

бізнес-процесів та їх якості (с.251-282).

У четвертому розділі дисертаційної роботи «Моделювання гнучкості та адаптивності у системі управління якістю бізнес-процесів» (с.286-348) розглянуто види моделей гнучкості та адаптивності у системі управління якістю бізнес-процесів, розроблені принципи моделювання систем управління бізнес-процесами на засадах формування карт методів забезпечення якості (с.286-305), досліджено принципи оптимізування економіко-управлінських рішень із забезпечення гнучкості, адаптивності та якості бізнес-процесів, розроблено принципи застосування теорії ігор у підрозділах з якості бізнес-процесів (с.306-329), побудовано порівняльну модель бенчмаркінгу систем якості бізнес-процесів, запропоновано забезпечення протікання бізнес-процесів на основі формування еталонних моделей з урахуванням проблем участі у бенчмаркінгу (с.330-345).

У п'ятому розділі роботи «Оцінювання економічного впливу інструментів гнучкості та адаптивності на якість бізнес-процесів» (с.349-410) автором розглянуті економічні показники оцінювання якості постачання підприємств, розвинуто показник визначення якості постачання, який дозволяє налагодити об'єктивне оцінювання якості бізнес-процесів у сфері постачання (с.349-360), запропоновані підходи до оцінювання гнучкості, адаптивності та якості бізнес-процесів, з урахуванням їх вертикальної інтегрованості та важливості для підприємства, запропоновано формулу коефіцієнта вертикального інтегрування бізнес-процесу з урахуванням мультиплікатора витрат на забезпечення якості (с.361-382), запропоновано забезпечення ефективності економіко-управлінського інструментарію гнучкості, адаптивності та якості бізнес-процесів на основі модель порівняльного оцінювання системи управління якістю бізнес-процесів підприємств (с.383-406).

Загалом, дисертаційна робота включає вступ, п'ять розділів, висновки, список використаних джерел та додатки. Основний зміст роботи викладено на 376 сторінках тексту. Загалом, за обсягом представленої роботи, обґрунтованістю та логічністю викладання положень дисертаційного дослідження, а також за повнотою та формулюванням висновків робота відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук.

4. Наукова новизна результатів дослідження

Наукове значення результатів дисертаційного дослідження Шуляра Романа Віталійовича полягає у розробленні концептуальних та теоретико-методологічних засад розвитку адаптивних та гнучких інструментів забезпечення систем управління якістю бізнес-процесів на підприємствах. Ознайомлення з результатами наукового дослідження та змістом автореферату дисертації Шуляра Р.В. дає змогу назвати ключові положення, висновки і пропозиції автора, що характеризуються науковою новизною та відображають високий науковий рівень дисертанта. До найбільш вагомих наукових результатів дисертаційної роботи слід віднести:

Автором вперше запропоновано комплекс показників для оцінювання рівня адаптивності та гнучкості системи управління якістю бізнес-процесів, які враховують час та матеріальні витрати на впровадження управлінських рішень у системі управління якістю бізнес-процесів (с.226-231). Дані показники на основі врахування необхідності та глибини змін дозволяють у перспективі знизити витрати підприємства на усунення невідповідностей у бізнес-процесах. Комплекс впроваджено у ТОВ «Термопласт Плюс» (довідка №15 від 12.02.2019 р.) та ПрАТ „Львівобленерго” (довідка № 59ЛП від 01.03.2019 р.) (результати підтверджено публікаціями №1, 3, 14, 45, 46 автореферату).

Автором удосконалено структурно-логічну послідовність формування та розвитку економіко-управлінського інструментарію забезпечення бізнес-процесів на основі моделі відкритої системи (с.58-68). Виокремлення фаз підтримки гнучкості та адаптивності процесів дозволяє врахувати перебіг бізнес-процесу до підвищення гнучкості системи управління його якістю. Даний підхід дозволяє розглянути можливості впровадження або ж задіяння

більш гнучких методів управління бізнес-процесами за розробленою послідовністю, яка впроваджена на ТОВ «Видавничий дім «Укрпол» (довідка № 62 від 01.03.2019 р.) (результат підтверджено публікаціями №1, 7, 8, 23, 31, 32, 39, 41 автореферату).

Автором вперше розроблений комплексний підхід до прийняття управлінських рішень щодо вирішення проблем якості бізнес-процесів у групах фахівців. Оптимізування рішень у групі рекомендовано вибудовувати на теорії ігор із врахуванням характеристик виявлених невідповідностей у роботі систем управління якістю бізнес-процесів. Розроблений підхід дозволяє вибирати оптимальне рішення для адаптування чи забезпечення гнучкості системи управління якістю бізнес-процесів (результат підтверджено публікаціями №1, 9, 10, 49 автореферату).

Автором розроблено порівняльну модель урахування зв'язків окремих розділів у міжнародних стандартах з управління якістю у контексті підтримки адаптивності та гнучкості систем управління якістю бізнес-процесів. Модель базується на вимогах до адаптивності та гнучкості систем управління з боку міжнародних стандартів, ураховує нові складові цих вимог, які передбачають орієнтування на управління ефективністю, адаптивністю та гнучкістю (с.173-175). Модель враховує орієнтування стандартів на формування управління якістю бізнес-процесів на засадах управління змінами в організації, визнання адаптивності та гнучкості систем менеджменту як ключових елементів забезпечення ефективності управління (результат підтверджено публікаціями №1, 27, 29, 37, 42, 43, 48 автореферату).

Удосконалено положення з визначення ваги бізнес-процесів підприємства у ланцюжках створення доданої вартості для фокусування системи управління на гнучкості та адаптивності у виборі методів управління якістю (с. 365-369). Показники важливості пропонується розраховувати на основі доданої вартості до продукції підприємства, а також коефіцієнта зростання (мультиплікатора) витрат на виправлення невідповідностей. Застосування показника дозволяє визначати важливість бізнес-процесу та дає змогу оцінити фінансові зиски від застосування механізмів гнучкості та адаптивності бізнес-процесів (результат підтверджено публікаціями № 1, 22, 24, 27, 33, 35, 38 автореферату).

Удосконалено інструменти формування карт методів управління якістю бізнес-процесів з метою підтримки прийняття оптимальних управлінських рішень щодо забезпечення гнучкості та адаптивності систем управління бізнес-процесами (с. 296-306). Удосконалено критерії визначення методів на основі часу впровадження, часу очікування ефекту, матеріальних та фінансових витрат підприємств на їх впровадження та стійкість результату покращення якості у часі (результат підтверджено публікаціями № 1, 2, 5, 11, 13, 18, 25, 34 автореферату).

Розвинуто модель бенчмаркінгу систем управління якістю бізнес-процесів підприємств з урахуванням характеристик гнучкості та адаптивності (с.345-347). Модель ураховує можливості, ризики та шляхи їх подолання в умовах участі підприємств у бенчмаркінгу. У моделі сформовані загальні вимоги до адаптивності та гнучкості систем управління якістю бізнес-процесів, які доцільно порівнювати у процесі бенчмаркінгу (результат підтверджено публікаціями № 1, 19, 36, 44 автореферату).

Удосконалено підходи до оцінювання гнучкості роботи системи управління якістю бізнес-процесів у сфері постачання підприємств (с.353-361). Інтегровані у систему управління якістю ці підходи на основі індикаторів якості поставок дозволяють виявляти та встановлювати диференційоване значення помилок та відхилень у процесі контролювання якості та встановлювати критичні точки для застосування механізмів адаптивності та гнучкості систем управління якістю бізнес-процесів (результат підтверджено публікаціями №1, 12, 47 автореферату).

Розвинуто модель порівняльного оцінювання гнучкості систем управління якістю

бізнес-процесів з метою моніторингу необхідності їх адаптації для усунення невідповідностей (с.391-397). Дана модель ураховує вимоги до гнучкості та адаптивності, дозволяє інтегрувати механізми гнучкості, адаптивності у систем управління бізнес-процесами підприємств (результат підтверджено публікаціями № 1, 4, 6, 15, 16, 17, 21, 27, 28, 30, автореферату).

Удосконалено комплекс інструментів із формування груп фахівців з вирішення проблем якості, подолання опору персоналу та забезпечення гнучкості та адаптивності систем управління якістю бізнес-процесів (с.180-191). Подолання перешкод для формування адаптивності та гнучкості бізнес-процесів вибудовується на принципах командної роботи у системах забезпечення якості бізнес-процесів з урахуванням виявлених помилок та відхилень (результат підтверджено публікаціями № 1, 20, 26, 40 автореферату).

Представлені у дисертації результати наукового дослідження містять новизну. У сукупності пункти наукової новизни представляють теоретико-методологічні засади формування та розвитку економіко-управлінського інструментарію підтримки бізнес-процесів.

5. Відображення висновків і пропозицій в опублікованих автором дисертації роботах.

Відповідно до вимог щодо публікації результатів дисертаційних робіт основні положення роботи висвітлені у статтях дисертанта у фахових наукових виданнях та виданнях, які внесені до міжнародних наукометричних баз даних, друкованих матеріалах наукових конференцій. За темою дисертаційної роботи Шуляром Романом Віталійовичем опубліковано 49 наукових праць, зокрема: 6 – монографій (1 з яких – одноосібна), 25 – публікацій у наукових фахових виданнях України (4 з них – у виданнях наукометричної бази даних Scopus, 8 – у інших виданнях наукометричних баз даних), 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави та 17 тез доповідей за результатами участі у конференціях. Усі публікації формують вагомий науковий доробок автора та повною мірою відображають представлені у дисертаційній роботі елементи наукової новизни, її теоретико-методологічні та методико-прикладні положення. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та висновки, які є результатом особистих досліджень здобувача (зазначено у переліку опублікованих праць в авторефераті дисертації на с.27-33).

Таким чином існують підстави для ствердження, що наукові результати, винесені Шуляром Р.В. на захист, отримані ним особисто. Це підтверджується також тим, що головні положення наукової новизни опубліковані в шістнадцяти наукових працях з одноосібним авторством.

6. Теоретична та практична цінність результатів дослідження

Положення, висновки та результати дисертаційного дослідження містять теоретичну та прикладну цінність. Отримані результати (структурна-логічна послідовність формування та розвитку економіко-управлінського інструментарію, їх порівняльні моделі та інструменти формування, комплекси показників для оцінювання рівня адаптивності та гнучкості системи управління якістю бізнес-процесів, комплексні підходи до прийняття рішень, моделі порівняльного оцінювання та індикатори гнучкості тощо) використані у діяльності: Комітету Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва (довідка № 04-30/14-55/21460 від 04.02.2019 р.); ПрАТ «Львівський електроламповий завод «Іскра» (довідка № 62-02 від 28.02.2019 р.); ПрАТ «Нововолинський ливарний завод» (довідка № 19/105 від 07.02.2019 р.); ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод» (довідка № 493 від 01.03.2019 р.); ГПУ «Львівгазвидобування» (довідка № 2Д-115 від 19.01.2019 р.); СВБМР Філії УБМР «Укргазспецбудмонтаж» АТ «Укргазвидобування» (довідка № 3729-1/2-1 від 18.01.2019 р.); ПрАТ „Львівобленерго” (довідка № 59ЛП від 01.03.2019 р.); ТОВ «Термопласт Плюс» (довідка №15 від 12.02.2019 р.); ТОВ «Видавничий дім «Укрпол»

(довідка № 62 від 01.03.2019 р.); ТОВ «Інжинірингова компанія «ІБР» (довідка № 27-03 від 27.02.2019 р.); ПрАТ «Картонно-паперова компанія» (довідка № 50 від 26.02.2019 р.); ДП «НДІ «Система» (довідка № 1/923 від 01.03.2019 р.).

Основні положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка», зокрема у викладанні дисциплін «Системний аналіз та прийняття управлінських рішень» (спеціальність 073 «Менеджмент», спеціалізація «Управління інноваційною діяльністю») та «Технологія та аудит зовнішньоекономічних операцій» (спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»), «Економіка у прийнятті публічних рішень» (спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування») (підтверджено довідкою № 67-01-302 від 18.02.2019 р.).

7. Дискусійні положення дослідження та зауваження щодо дисертації.

Поряд із загальною позитивною оцінкою представлених у дисертаційній роботі Шуляра Р.В. положень, висновків та рекомендацій по роботі слід надати певні зауваження:

1. Автором задекларовано широку апробацію розробленої економіко-математичної моделі оптимізування параметрів, які характеризують зв'язок якості протікання та гнучкості бізнес-процесу, їх вхідних та вихідних параметрів (с.231-236). Однак за змістом роботи комплекс впроваджено лише у двох бізнес-процесах на одному підприємстві, що може викликати сумніви до життєздатності цієї розробки на інших об'єктах.

2. Розробка автора щодо принципів роботи команд чи груп з вирішення проблем якості у практиці не передбачає рекомендацій щодо підбору фахівців у такі команди (174-179). Однак вирішення проблем організування роботи таких команд не вичерпують коло проблем з місцем таких груп у системі управління підприємством, якщо немає чітких та прозорих правил відбору працівників.

3. Організаційна підтримка роботи гуртків з якості знайшла своє місце у розвинутих автором принципах роботи із забезпечення гнучкості в управлінні якістю бізнес-процесів (175-178). Проте, автор не враховує достатньо відомі у науці управління політики та правила стимулювання участі фахівців у таких групах, наприклад – можливість кар'єрного зростання.

4. Запропоновані автором моделі для оцінювання параметрів вирівнювання бізнес-процесів враховують лише критерії часу та витратності (с. 235-237). Однак інші показники, такі як стабільність та ризику, які зазвичай формують критичні точки для оцінки ефективності бізнес-процесів, упущені при оцінці.

5. Описані автором приклади роботи команд чи груп з якості у практиці щодо прийняття управлінських рішень містять опис самого рішення, однак не описують атмосферу роботи у команді (с. 220-225). Однак підставою для обґрунтування розроблення принципів прийняття рішень у групах на засадах теорії ігор вимагає відповідно до розробки автора врахування саме кооперації та конфліктності в групах, які є критичними для власне оптимального рішення.

6. Розробка автора щодо механізмів формування карт методів управління якістю бізнес-процесів передбачає оцінювання кожної із альтернатив методів управління якістю за певними параметрами (с. 235-237). Однак підбір показників, які можна використати для такого порівняння та оцінювання не вичерпується наведеними автором переліками часу, витрат та ефекту, що вимагає повнішого обґрунтування вибору показників для оцінювання методів забезпечення якості бізнес-процесів.

7. Отримані автором результати з опрацювання концепцій бенчмаркінгу містять запропоновані 6-7 критеріїв для порівняння бізнес-моделей підприємств (с. 341-343). Однак це звужує увагу до бізнес-процесів підприємств лише з точки зору лише фінансових результатів чи планування, крім цього, у моделі автора на с.346-347 ці критерії не наводяться.

Висловлені зауваження не зменшують загальної позитивної оцінки дисертації Шуляра Р.В., але потребують додаткових пояснень автора роботи.

8. Відповідність автореферату змісту дисертаційної роботи

Авторефераті дисертації за структурою та змістом відповідає дисертації та не містить положень, які у ній відсутні.

9. Загальний висновок щодо дисертаційної роботи та її відповідності вимогам до дисертацій на здобутій наукового ступеня доктора наук

Актуальність дисертаційної роботи, високий рівень обґрунтованості та достовірності наведених положень, висновків і пропозицій, ступінь наукової новизни, теоретичне та практичне значення результатів, підходи до викладення та оформлення матеріалів, підтверджені факти апробації результатів дослідження, факти висвітлення здобутків автора у фахових та наукометричних наукових виданнях за темою дисертаційної роботи дають змогу зробити висновок, що дисертаційна робота Шуляра Романа Віталійовича на тему «Формування та розвиток економіко-управлінського інструментарію забезпечення бізнес-процесів» є самостійною та завершеною працею. У дисертації отримано нові науково-обґрунтовані результати досліджень і забезпечено вирішення важливої теоретико-прикладної проблеми засад формування та розвитку систем забезпечення та підтримки бізнес-процесів на основі економіко-управлінського інструментарію.

У дисертаційній роботі матеріали та висновки кандидатської дисертації автора не використовувались.

Дисертаційна робота оформлена українською мовою, відповідає правилам МОН України, є завершеною самостійною авторською науково-дослідною роботою та характеризується високим науково-теоретичним рівнем. Автореферат за структурою та технічним оформленням відповідає визначеним МОН України стандартам. Зміст автореферату повною мірою відповідає змісту дисертаційної роботи. Ознайомлення з науковими положеннями, висновками і пропозиціями дисертаційної роботи свідчить, що вона відповідає сучасним особливостям, проблемам, завданням і тенденціям наукових досліджень в економіці та менеджменті.

Проведений аналіз дисертаційної роботи дає змогу стверджувати, що дисертація Шуляра Р.В. «Формування та розвиток економіко-управлінського інструментарію забезпечення бізнес-процесів» є завершеною науково-дослідною роботою, за своїм змістом і якістю відповідає вимогам МОН України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, зокрема, п. 9, 10, 12 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р.). Це дає можливість зробити висновок, що автор дисертаційної роботи – Шуляр Роман Віталійович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04. - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
декан економічного факультету
Запорізького національного університету

Проректор з науково-педагогічної роботи
Запорізького національного університету

А.В. Череп

Ю.О. Каганов